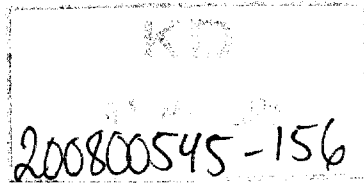

Kunnskapsdepartementet
PB 8119 Dep
0032 OSLO

P.O. Box 184 Vinderen
NO-1319 Oslo
Tel +47 22 45 19 45
Fax +47 22 45 19 50
dhs@diakonhjemmet.no
www.diaconhjemmet.no
Org.nr.990 630 852

Vår referanse:

Deres referanse:

Vår dato: 30. April 2008

Høring - NOU 2008:3 Sett under ett

Diakonhjemmet Høgskole (DHS) takker for muligheten til å gi kommentarer til utredningen om ny struktur i høyere utdanning. Det vises til høringsbrev av 29. januar 2008, der Kunnskapsdepartementet ber om eventuelle merknader innen 1. mai 2008. Vår uttalelse følger den mal departementet foreslår.

Sammendrag:

Langt på vei deler vi utvalgets analyse av situasjonen og utviklingstrekkene i universitets- og høgskolesektoren, men har en del innvendinger mot viktige punkter som demografiske premisser og koblingen mellom størrelse og kvalitet.

Generelt finner vi det uheldig at utvalget ensidig fokuserer på statlige høyere utdanningsinstitusjoner, noe vi kommer tilbake til flere steder i vår uttalelse. Statlige og private utdanningsinstitusjoner er underlagt felles lov, mens styringssystem og finansieringssystem ikke er samordnet. Utvalget burde derfor i det minste ha vurdert effekten av sine forslag for de private høgskolene.

- Diakonhjemmet Høgskole støtter ikke utvalgets hovedgrep angående institusjonsstruktur, og er urolige for strukturgrep og politikkutforming med uoversiktlige konsekvenser for private høgskoler.
- Vi støtter ideen om etablering av nettverk av forskerskoler, men forutsetter at det ikke berører muligheten også for mindre og private høgskoler til å oppnå rett til å tildele doktorgrad.
- Vi støtter utvalgets forslag om like retter med hensyn til institusjonelle fullmakter ved godkjenning av ulike studieprogrammer
- Vi støtter utvalgets forslag om styrking av profesjonsutdanningene og også forslaget om avskaffing av nasjonale rammeplaner.
- Vi støtter forslaget om mer langsiktighet og avtaler mellom institusjonene og departementet, og forutsetter at de øvrige forslag ikke omfordeler ressurser mellom statlige og private høgskoler. Utvalget konstaterer at private høgskoler har et svakere basisgrunnlag, noe vi er

glade for. Samtidig vil vi peke på at de foreliggende forslag i liten grad reflekterer konsekvenser for de private høgskolene.

- For å sikre kvalitet og faglig utvikling satser Diakonhjemmet Høgskole på godt samarbeid med relevante fag- og forskningsmiljøer. Departementet bør vurdere strategiske tildelinger som premierer samarbeidstiltak.

Kommentarer til de innledende kapitlene

DHS deler i hovedsak utvalgets analyser av rammevilkår og utviklingstrekk for universitets- og høgskolesektoren. Samtidig er det nødvendig å bringe inn korrigerende perspektiver også til denne delen av utvalgets innstilling, noe som i særlig grad vil bli knyttet til spørsmålet om fragmentering og kritisk masse. Etter vår vurdering er dette et område der det er sannsynlig at konklusjonene ville blitt justert noe, dersom også privat høyere utdanning var behandlet i arbeidet. Flere private høgskoler vil måtte regnes som små, sett som høgskoler, uten dermed verken å være små relatert til eget fagområde, studenter på ulike programmer, og ikke minst knyttet til forskningsomfang og – kvalitet.

Det er en svakhet at utredningen tar utgangspunkt i regionalisering og ikke *faglig* dimensjonering. Flere av de private institusjonene har et fokus som i like stor grad vil ha et nasjonalt og sektorielt preg, ikke minst gjelder dette de teologiske vitenskapelige høgskoler og de diakonale høgskolene. Diakonhjemmet Høgskole ivaretar for sin del både regionale perspektiver gjennom samarbeid med kommuner og nærliggende statlige høgskoler, men også sektorielle perspektiver gjennom samarbeidsavtaler med andre diakonale institusjoner.

I utredningen heter det at: ”*Urbanisering og fraflytting fra utkantkommuner kan gjøre rekrutteringsutfordringen enda sterkere for mange høyskoler*”. Urbaniseringstendensen som beskrives, er etter hva vi forstår, ikke nødvendigvis en ønsket utvikling. I Norge har vi god erfaring med å bruke høyere utdanningsinstitusjoner distriktspolitisk, samt at de siste tall fra Samordnet opptak viser økning for høgskoler i distriktene. Utviklingen er antakelig mer tvetydig enn utvalget legger til grunn og vil kunne påvirkes av ulike politiske tiltak og samfunnsmessige/økonomiske utviklingstrekk.

Utvalget legger vekt på å styrke det dannende aspektet ved høyere utdanning. Dette perspektivet vil Diakonhjemmet Høgskole støtte, idet våre utdanninger tradisjonelt har søkt å bidra til dannelse ved å gi studentene en integrert faglig, etisk og yrkesrettet utdanning. I denne sammenheng har høgskolestyret nettopp vedtatt at et overordnet faglig og forskningsmessig fokus ved høgskolen skal være: Verdier og relasjoner i profesjonell praksis.

Høgskolen ønsker, i likhet med utvalget, en klar satsning på sektoren. En slik satsning må innebære at sektoren tilføres ressurser, slik at den ulikebehandling som utvalget peker på mellom statlige og private institusjoner kan utjevnes. Denne satsning må balanseres mot en departemental og politisk styring som ikke svekker institusjonenes autonomi. Institusjonene i U&H- sektoren må fortsatt ha frihet til å utforme egen virksomhet innen gitte rammer. Ikke minst gjelder dette de private institusjonenes mulighet for å gi undervisningsprogrammer et substansielt innhold som danner grunnlag for faglig profilering.

Kap 5 Utviklingstrekk og utfordringer i norsk høyere utdanning

Kritisk masse og profilering

DHS er skeptiske til utvalgets ensidige fokusering på størrelse. Mange vitenskapelige høyskoler kan dokumentere høy kvalitet både innen forskning og utdanning, og tilsvarende ligger også Diakonhjemmet Høyskole godt an mht publisering av vitenskapelige arbeider. En grundigere analyse av disse, ville antagelig vist at størrelse ikke er det viktigste kriterium for å lykkes faglig. Som privat høyskole har vi en smalere faglig portefølje, noe som også gir anledning til fokusering og prioritering faglig og forskningsmessig. Vi satser på og synes også å ha kommet et stykke på vei med utvikling av nye mastergradsprogrammer, samt at mange medarbeidere er i målrettede doktorgradsløp finansiert av institusjonen selv.

Etter vår vurdering kan det også være en viss motsetning mellom hvilken betydning størrelse spiller i forhold til kravet om sterkere profilering. Fagmiljøer av en viss størrelse er viktig, men neppe avgjørende. Med hensyn til for eksempel vitenskapelig publisering viser tall fra 2007 av to private teologiske vitenskapelige høyskoler og to diakonale høyskoler, at de har oppnådd flere publiseringspoeng pr førstestilling/postdoktor enn fem av landets universiteter.

Utvalget har også vært opptatt av at muligheten til oppretting av mastergradsprogrammer har gitt små miljøer med få studenter. Diakonhjemmet Høyskole uteksaminerte i 2007 over 50 kandidater fordelt på master i verdibasert ledelse (22), master i familieterapi (15) og master i diakoni (12). Gjennom en bevisst satsing på profilerte masterprogrammer, framstår våre mastergrader som "store" innen høyskolesektoren.

Vi ser at det kan være nødvendig å foreta grep som motvirker en fragmentering og framvekst av mange "små" mastergradsprogrammer ved høyskolene, og særlig dersom disse tilbys parallelt ved flere universiteter og høyskoler. Samtidig er det nettopp her uheldig at utvalget ikke har omtalt private høyskoler, som oftest har få masterprogrammer som er forankret i institusjonens faglige profil. Dette har gitt en noe større tyngde til disse programmene. I det videre arbeid må en unngå at tiltak for å rette opp uønskede effekter innen statlig sektor fører til en politikkutforming som rammer private høyskoler uten tilsvarende uønskede effekter.

Vi mener *vedlegg 2-5* med fordel kunne vært supplert med tallmateriale og analyser fra private høyere utdanningsinstitusjoner

Kap. 6 Institusjonsstruktur

Utvalgets forslag til ny institusjonsstruktur har møtt motbør, og Diakonhjemmet Høyskole deler flere av de kritiske innvendinger som har framkommet. Som vi allerede har nevnt, mener vi at nettopp forslagene til endring i institusjonsstruktur henger sammen med for ensidig vekt på størrelse. Samtidig framstår det svært uklart hva en slik utvikling eventuelt vil innebære for de private høyskolene – og det er en svært alvorlig svakhet ved innstillingen. I hvilken grad vil det være mulig for private høyskoler, f eks Diakonhjemmet Høyskole, å inngå i en struktur som foreslått og samtidig bevare egen identitet og autonomi? Eller vil konsekvensen være at de private høyskolene vil føres videre med den størrelse de har i dag?

Vi er svært bekymret for forslag til politikktutforming og strukturgrep (institusjonelt og finansielt) med uoversiktlige konsekvenser for private høyskoler. Med en så vidt ny felles lov, ville det være å forvente at også privat sektor var reflektert inn i utvalgets innstilling – om ikke annet så med hensyn til tilsiktede og utilsiktede konsekvenser.

Diakonhjemmet Høyskole legger derfor til grunn at departementet og den videre politiske behandling bidrar til en avklaring av at private høyskoler er ønskede og verdifulle aktører i UH-sektoren.

Så langt vi kan se er ikke nettverkløsninger i tilstrekkelig grad vurdert som alternativ hovedløsning. Diakonhjemmet Høyskole ser mulighet for utvidet samarbeid og nettverkløsninger innen diakonale utdanningsinstitusjoner. I den seneste tid har flere institusjoner allerede etablert nettverks- og samarbeidsmodeller på tvers av institusjonskategoriene. Denne utviklingen bør videreføres og kan bidra til konstruktiv arbeidsdeling og en helhetlig prioritering. Nettverksmodellen bør få mulighet til å utvikle seg ved hjelp av en finansieringsmodell som understøtter samarbeid om utdanning og forskning.

Utvalget foreslår å etablere et nytt, rådgivende organ "for profilering, diversitet og konsentrasjon" med administrativ forankring i NOKUT. Vi kan ikke se at dette forslaget er tilstrekkelig begrunnet.

Avslutningsvis vil vi her peke på at en i det videre arbeid bør være varsomme med å legge for faste rammer med hensyn til det antall studenter som er nødvendig ved en institusjon for å kunne sikre institusjonsakkreditering. Som vi har pekt på flere steder, kan vi ikke se at utvalget har godtgjort godt nok sammenhengen mellom størrelse, kritisk masse og kvalitet.

Kap. 7 Styring og ledelse i universitets- og høyskolesektoren

7.5 Utvalgets vurderinger

Diakonhjemmet Høyskole har i liten grad meninger om hvordan styring og ledelse fungerer i de statlige universiteter og høyskoler. Samtidig vil vi på et mer prinsipielt grunnlag gi uttrykk for forståelse for utvalgets vurderinger i denne sammenheng.

7.5.5 Rektor som styremedlem og styreleder

En tilsatt rektor med faglig og administrativt ansvar bør ikke være medlem av styret. Rektors rolle i styret vil, i en slik sammenheng, bli meget uklar og problematisk. Ved Diakonhjemmet Høyskole har vi lang praksis med at tilsatt rektor er sekretær for styret, noe som gir en ryddig organisasjonsmodell både for styret og med hensyn til rektors lederrolle i forhold til høyskolen.

Kap. 8 Kriterier for akkreditering som universitet

8.4.4 Faglige fullmakter

Diakonhjemmet Høyskole støtter utvalgets forslag om å likestille de høgre utdanningsinstitusjonene når det gjelder akkreditering av nye masterstudier. På denne måten får høyskolene (dvs. *institusjonsakkrediterte høyskoler*) de samme fullmaktene som universitetene.

Behandlingen av akkrediteringssøknader i NOKUT tar uforholdsmessig lang tid, og dette kan påvirke høgskolenes muligheter til å inngå samarbeid med andre institusjoner om fellesgrader og felles studieprogram på masternivå. Disse forholdene kan virke konkurransehemmende, og gjøre det vanskeligere å oppfylle målsetningen om internasjonalt samarbeid og samhandling.

Diakonhjemmet Høgskole kan ikke se at antall studenter ved en institusjon, gjør institusjonen mer berettiget til å inneha universitetstittelen. Vi forstår ikke utvalgets konklusjon og begrunnelse på dette punktet. Til dette spørsmålet må det legges sterkere vekt på faglige kriterier, enten knyttet til bredde eller til fordypning innen konkrete fagområder. I denne sammenheng synes en utvikling som dekkes av betegnelsen "University of applied sciences" å være ønskelig og bør knyttes til en solid doktorgradsutdanning som fyller kravet til "stabil forskerutdanning".

Vi støtter derfor utvalgets forslag om at engelsk betegnelse for akkrediterte høgskoler bør være *University of Applied Sciences* og ikke dagens *University College*.

Kap. 9 En styrket forskerutdanning

Uavhengig av fremtidig institusjonsstruktur, fremmer utvalget forslag om krav til en mer strukturert forskerutdanning. Utvalget foreslår at forskerutdanningen normalt skal skje innenfor opplegg som oppfyller visse minstekrav med hensyn til antall studenter, antall veiledere, krav til kursvirksomhet og seminarvirksomhet. På bakgrunn av Forskningsrådets anbefaling, skisseres det en ordning med minimum 20-30 studenter og fire til åtte veiledere.

Vi støtter forslaget om å etablere nettverk av forskerskoler på tvers av miljøer og institusjoner. En slik utvikling må imidlertid ikke være til hinder for at også private og mindre høgskoler, dersom det faglig er grunnlag for det, fremdeles kan tilkjennes rett til tildeling av doktorgrad.

Diakonhjemmet Høgskole finner det også gledelig at utvalget foreslår å øke de årlige bevilgningene til forskerutdanning.

Institusjoner som sikrer samarbeid mellom institusjonene om nye doktorgradsstudier, bør utredes ytterligere.

Kap. 10 Finansieringssystemet for universiteter og høgskoler

Utvalget tilrår at dagens system med visse justeringer videreføres, og at innslaget av resultatbasert finansiering holdes på dagens nivå.

Vi støtter forslaget om at det innføres et system med avtaler mellom institusjonene og Kunnskapsdepartementet for å styrke langsiktigheten i virksomheten.

Utvalget påpeker at den historisk begrunnede basiskomponenten gjør finansieringssystemet mindre tydelig og svekker legitimiteten, og at det bør legges opp til mer åpenhet om grunnlaget for tildelingen i basisbevilgningen. Vi merker oss at utvalget fastslår at private utdanningsinstitusjoner "har lavere basis og får dermed en mindre andel av sin samlede finansiering fra det offentlige" (s. 104). Diakonhjemmet Høgskole vil peke på at en styrket satsing på sektoren bør innebære en jevnere uttelling med hensyn til basiskomponenten. Vi er

kritisk til å redusere basisfinansieringen, dersom dette svekker muligheten til strategisk, langsiktig planlegging.

I tråd med våre innledende kommentarer, vil vi framheve at dagens finansieringssystem kan virke konkurransedrivende og hindre samarbeid. Vi anbefaler derfor at det innføres en samarbeidskomponent.

Det bør foretas ytterligere analyser før man konkluderer med at kandidater skal være indikator i undervisningskomponenten. Presset på gjennomføring av hele grader, og dermed presset på studenter kan gi uheldige konsekvenser for fagmiljøene og institusjonene.

Utvalgets forslag omfatter finansieringssystemet for statlige universiteter og høyskoler. Det er svært beklagelig at utvalget ikke har: *"vurdert hvordan forslagene vil berøre private høyere utdanningsinstitusjoner"*. *Selv om det er betryggende at: "Forslagene har ikke til hensikt å omfordele midler mellom statlige og private institusjoner. Eventuelle slike virkninger må vurderes særskilt i oppfølgingen."* (s. 114) *Vi vil igjen understreke hvor uheldig det er at utvalget kun vurderer situasjonen for statlige høyere utdanningsinstitusjoner.*

Kap. 14 Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene

Høyskolene skal bidra til samfunnsutviklingen gjennom forskningsbasert profesjonsutdanning, utvikling av profesjonenes kunnskapsgrunnlag og regionale oppgaver.

Profesjonsutdanninger på bachelornivå gir kvalifisering til en rekke viktige yrker. Samtidig som de danner grunnlag for studier på masternivå. Disse utdanningene har et dobbelt siktemål i det de skal innfri krav i forhold til yrkesfelt og studier på høyere nivå.

Profesjonsforskning er dels studier for profesjonen (eller profesjonsfaglig forskning), av profesjonen (selve profesjonsutøvelsen) og dels studier om profesjonen (eller profesjonsstudier).

Utvalget konstaterer at FoU-virksomheten i profesjonsutdanningene er for svak. Det heter videre at høyskolene og profesjonsutdanningene må organisere forskningen og styre ressursene slik at man realiserer betingelsene for forskning. Dette forutsetter at de økonomiske rammene for forskning ved de korte profesjonsutdanningene øker.

Diakonhjemmet Høgskole støtter utvalgets forslag om et nasjonalt program for kompetanseheving i de 3-årige profesjonsutdanningene.

Vi vil også understreke betydningen av at det planlagte profesjonsforskningsprogrammet i regi av Norges forskningsråd blir realisert og får tilstrekkelige økonomiske rammer. Det er gledelig å registrere at dette er et program myntet på både statlig og privat høyere utdanning.

Kap. 14.5.1 Studiekvalitet. Praksis som ledd i utdanningen

Utvalget konstaterer at det er behov for tiltak for å heve kvaliteten i praksisstudiene i profesjonsutdanningene. Det er imidlertid usikkert hvordan større fagmiljøer vil påvirke praksisstudiene. Etter hva vi forstår er det sannsynligvis andre forhold som er mer avgjørende for

kvaliteten på praksisstudiene. Nærheten mellom lærested og praksissted og hvordan ansvarsforholdene er definert, er trolig vel så viktig. Utprøving av nye modeller for samarbeid mellom lærested og praksissted vil antagelig være av større betydning enn størrelse på fagmiljøet.

For øvrig støtter vi forslaget om å supplere de foreslåtte sentrene for fremragende undervisning med sentre for fremragende profesjonsutdanning (s. 149).

Kap. 14.5.4 Bruk av rammeplaner

De omfattende og detaljerte rammeplanene fra 1980- og 1990-tallet har blitt vesentlig forenklet og forkortet de senere årene, men fremdeles setter rammeplanene klare begrensninger på innhold og organisering av studiene.

Utvalget lister opp seks gode grunner for å avskaffe ordningen med nasjonale rammeplaner. I tillegg vises det til at kompetanseutviklingen blant personalet ved høyskolene har ført til at betingelsene for faglig autonomi er helt andre i dag enn før Høgskolereformen. I tillegg blir det pekt på at flere av de rammeplanstyrte profesjonsutdanningene nå er å finne både ved universiteter og høyskoler.

Diakonhjemmet Høgskole støtter utvalgets forslag om å avskaffe bruken av nasjonale rammeplaner (eventuelt reduseres til et minimum), med den begrunnelse utvalget har gitt. Kompetansekravene for de aktuelle yrkene fastsettes i yrkesfeltet som de aktuelle utdanningene utdanner til, og den nødvendige koordinering av utdanningenes innhold og innretning skjer gjennom de faglige rådene/nasjonale fagråd under Universitets- og høyskolerådet.

Kap. 15 Sentre for fremragende undervisning

Utvalget mener det bør iverksettes tiltak for å rette større oppmerksomhet mot kvaliteten i undervisningen i høgre utdanning. I dag er de sterkeste motivene og insentivene for faglig tilsatte relatert til forskning. DHS støtter ideen om å løfte frem undervisningen og styrke prestisjen knyttet til god undervisning. En ordning med sentre for fremragende undervisning etter mønster av sentre for fremragende forskning, kan være et positivt tiltak.

Utvalget foreslår at sentrene skal ha tildelingsperioder på fem år. Vi støtter forslaget om tidsbegrensning, men pedagogisk utviklingsarbeid som skal føre frem til dokumenterte resultater, krever imidlertid noe mer tid. En tildelingsperiode på 10 år, lik SFF'enes periode, vil være mer hensiktsmessig.

Kap. 17 Internasjonalisering av høyere utdanning

Utvalget har behandlet internasjonalisering svært summarisk. Vi antar dette er begrunnet i den varslede stortingsmeldingen om internasjonalisering, som etter planen legges frem høsten 2008.

Det er positivt at utvalget tar til orde for at partneravtaler forankres i institusjonenes ledelse og institusjonell prioritering. Ikke minst er dette viktig i et forskningsperspektiv.

Andre kommentarer

Etniske minoriteter. Det er interessant at utvalget foreslår at departementet pålegger universitetene og høyskolene å utforme planer for etnisk likestilling og integrering. Slike planer må også omfatte rekruttering av tilsatte med minoritetsbakgrunn, slik at sammensetningen av tilsatte avspeiler samfunnet.

Det er gledelig at situasjonen for *funksjonshemmede* studenter er drøftet i utredningen – som utvalget selv påpeker, var denne gruppen helt fraværende i Mjøs- utvalgets innstilling og i evalueringen av Kvalitetsreformen.

Det er av grunnleggende betydning å klargjøre at funksjonshemming først oppstår når det eksisterer et gap mellom individets forutsetninger og omgivelsenes utforming eller krav til funksjon.

Open access. Det er positivt at utvalget går inn for å begrense kommersialisering av kunnskap og vil legge til rette for at denne i størst mulig grad blir offentlig tilgjengelig i kunnskapsallmenningen.

Det betyr at forskningsresultater i utgangspunktet ikke blir klausulert, begrenses til kjøpesterke oppdragsgivere eller hemmeligholdes. Dette er en utfordring. s. 22

Samtidig er det viktig å holde fast ved den enkelte forskers rett til å velge hvordan publisering skal skje jf. Ot.prp. 67 (2006-2007)

Informasjonskompetanse. Økt tilgang til informasjon og nye medier forutsetter kritisk evne både med hensyn til kilder og relevans. Vi er tilfreds med at utvalget i denne sammenheng etterlyser en mer systematisk utvikling av informasjonsferdigheter for studenter og ansatte.

Med vennlig hilsen

Diakonhjemmet Høgskole

Harald Askeland
rektor